

A feltárt terület 28 m². A feltárást a Magyar Nemzeti Múzeum finanszírozta.

TOMKA GÁBOR

270. Nóráp, Kertekalja
(MRT 4. k. 58/1 lh.)

(Veszprém megye) Kö

2008. július 1–4. között elvégeztük a 0102/9 hrsz. telken a silótároló, csurgalékgyűjtő építését megelőző régészeti feltárást. A területen, amely egy füves, csaknem teljesen sík rét, húzott 7 (összesen mintegy 145 m hosszú) kutatóárok közül 6 teljesen negatívnak bizonyult. A 6. sz. kutatóárokban egy kb. 1,6 m átmérőjű, nagyjából szabályos kör alakú gödröt figyeltünk meg, amely semmiféle leletanyagot nem tartalmazott. Egykor talán vízgyűjtőként szolgálhatott. A kutatás során a felszínhez közeli rétegből összesen 3 db szórvány, apró kerámiatöredék került elő, továbbá 2 db mázatlan középkori oldal- és perem-, valamint 1 db mázas újkori peremtöredék.

RAINER PÁL

271. Nyékládháza, Pusztatemplom-dűlő

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kö

A miskolci Herman Ottó Múzeum 2008. június 9. és augusztus 1. között próbafeltárást végzett a Pusztatemplom-dűlőben. Célja a középkori Egyházasnyék templom alaprajzának és építési periódusainak tisztázása volt.

A templom alapfalai már mindenütt a föld alatt voltak, a mai felszínen kizárólag kő-, téglá- valamint habarcs-törmelék és embercsontok utaltak az egykori épület helyére. A feltárást eredményeként előkerültek a 14. századi téglalap alakú, egyenes szentélyzáródású, 4 sarkán diagonális támpillérekkel épült templom alapfalai. A templom épületének külső méretei 2,6×7,3 m. A szentélyfal a hajófal egyenes folytatása. A kettő kapcsolódásánál a D-i oldalon nagyméretű támpillér, az É-i fal külső oldalánál pedig a sekrestye Ny-i falának indítása található. A szentélyben egy nagyméretű oltár alapja került elő (2,5×2,8 m). A templomot Szent Miklósnak szentelték. Az oltár mellett, attól D-re előkerült egy több alkalommal is felhasznált, téglával falazott sír. A szentély D-i fala mentén olyan sírokat tártunk fel, melyek egy részét az épület alapjainak kiásásával már a templom építése során elvagták. Ezek a sírok tartozhattak az e helyen korábban álló Árpád-kori templomhoz, melynek azonban még semmiféle maradványa nem került elő a feltárást során. A szentély és a hajó találkozásánál, az É-i hajófal közelében találtunk egy falkiszedésre utaló sávot, mely nem a 14. századi templomhoz tartozhatott.

A 14. századi templomot a 15. sz. második felében D-i oldalról egy két boltszakaszos, sarkain diagonális pillérekkel megtámasztott épülettel (kápolna) bővítették, melynek elkészítése során az eredeti templom DNy-i sarkára helyezett diagonális támpillért vissza-

bontották. Keleten a hajó és a szentély találkozásához épített külső támpillérhez kötötték be az új épületet. A 15. századi bővítés K-i fala több olyan korábbi sírt is vágott, melyekben pénzlelet is volt. Ugyanakkor ezt az épületrészt a 15–16. században is használták temetkezési célokra. A D-i bővítés épületének omladékát a későbbi kőbányászok teljesen elvitték. A feltehetően két boltszakaszos épületrész boltozatából előkerült egy kétszer hornyolt, keresztboltozathoz kapcsolódó, riolittufából faragott csomópont.

A templom K-i fala feltehetően még a 19. században is állhatott, ami aztán teljes egészében a hajó területére omlott. A törtekőből készült, helyenként téglával kiegészített falszövet e területen jól dokumentálható volt. A bejárat mellett e beomlott falban kivehető volt a bejárat D-i szélének téglákkal történt armírozása is. Az épület a 16. században pusztulhatott el. Maradványait a 17. században lakóházként, vagy raktárként használhatták. Erre számos használati eszköz (vegyes mázas kerámia, szőlőmetsző kés) utal.

A templom a települést Ny-ról határoló dombosor egyik kisebb kiemelkedésén található. A templomdombora fölérve a mai gyalogút elmetszi a templom körítőfalát is. A templomdombtól D-re eső, ma még beépítetlen domboldalon a kilencvenes években még megfigyelhetőek voltak az Árpád-kori falu felszíni leletei is.

A feltárást nem terjedt ki a szentély középső szakaszára, feltáratlan maradt a sekrestye, valamint nem bontottuk el a Ny-i fal omladékát sem. Alatta feltehetően tovább folytatódna a már megtalált temetkezések.

Munkatársak: Horváth Antónia és Gál-Mlakár Viktor régész, Sáfrány Andrásné rajzoló.

PUSZTAI TAMÁS

272. Nyíregyháza, Felsőpázsit, Levendula utca

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Sza, Á

2008. szeptember 15–18. között hitelesítő ásatást végeztünk a címben jelzett helyen, aminek előzménye az volt, hogy a területéről már 1897-ben és 1930-ban is kerültek be honfoglalás kori leletek a múzeumba. A lelőhelyet Németh Péter és Dienes István lokalizálta 1971-ben. Terveink szerint ezt próbáltuk ásatással is igazolni.

A futóhomokos, É-D-i irányú dombhát – amelyik egyben a környék legmagasabb pontja is – K-i oldalán és a középső részén húztunk gépi erővel árkokat. Hat 10–11. századi, valamint két szarmata sírt tártunk fel. A sírok 2 m(!) mélyen kerültek elő. (Ennek valószínű oka, hogy a 80–120 cm vastag futóhomok a temető felhagyása után települt az eredeti dombhátra.) A császárkori sírokban vázakat nem találtunk, mindössze az egyikből került elő egy téglaszínű, korongolt kis edény. A 10–11. századi sírokból S-végű karikaékszerek, ezüstgyöngy, valamint egy fonott gyűrű került elő. A korábbi leleteket a domb É-i oldalán találták rigolározás közben. Vélhetőleg itt vékonyabb a homokréteg, s emiatt kerülhettek a felszínre. Ez a része a dombnak azonban kutathatatlan,

mivel kiskertek helyezkednek el rajta. A domb területén minden bizonnyal egy nagy kiterjedésű 10–11. századi, valamint egy császárkori temető található, melyek jelenleg nincsenek veszélyeztetve.

JAKAB ATTILA

273. Nyíregyháza, Pazonyi út

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B?, Sza, Á

A fenti helyen áruházépület kivitelezését megelőző szondázása során 2008. március 11–13. között bronzkori(?), császárkori és Árpád-kori településrészletekre utaló objektumfoltokra bukkantunk. A megelőző feltárást a Jóna András Múzeum március 31. és május 16. között végezte.

A lelőhely a 01962/9 hrsz. telken, a Tesco áruházról KDK-re, az Ilona-tanyától NyÉNy-ra, a 4. sz. főúttól É-ra található. Jellemzően magas, a környezetéből 2,5–3 m-re kimagasodó homokdomb. A szintvonalas térképek tanúsága szerint ez a homokdomb folytatódott a Tesco jelenlegi parkolója helyén. Ott 1997–98 folyamán Almássy Katalin, Istvánovits Eszter, Kurucz Katalin végeztek feltárásokat, az általuk feltárt településrészek húzódtak át erre a területre.

Mintegy 8282 m²-t kutattunk: a 60–130 cm-es humuszréteget géppel távolították el. Az azt követő kézi földmunkával összesen 178 objektumot tártunk fel. Ezek nagyobb részben Árpád-koriak. A településrész az ún. Igrice faluhoz tartozhatott. Mintegy 13 leégett házat sikerült megfigyelnünk, többségében a humusz alsó szegmensében. A leletanyag által kirajzolt időhorizont alapján a tatár pusztítás vetett véget a település életének. Ezt erősíti az elásott vas eszközelet, illetve a telepen talált hullus is.

Kisebb számban, de előfordultak császárkori objektumok is: árkok, gödrök, illetve 3 kemence. Anyaga alapján klasszikus Kr. u. 2–3. századi szarmata teleprészlet, bár kevés a jól iszapolt áru. Az árkok kirajzoltak bizonyos házhelyeket, de házakat nem találtunk. Valószínűleg felmenő falú házakkal kell számolnunk. A gödrökben ezüsttorquezt, pénzt, veretet, fibulákat találtunk, továbbá bizonytalan őskori (a Tesco áruház helyén előkerült bronzkori objektumok alapján bronzkorinak tartott) gödröket találtunk.

LUKÁCS JÓZSEF

274. Nyíregyháza, Rozsrét bokori út

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Ő, Sza

2008. október 20. és november 3. között végeztük el a lelőhely szondázását. Az első szondát közel É-D-i irányban húztuk, közvetlenül az út mellett (290 m²). Ebben a kutatóárokban azonban csak új- és legújabb kori hulladékgödröket találtunk. A következő szondát a vasút felőli oldaláról kezdtük el húzni, K-Ny-i irányban (220 m²), régészeti objektumot, leletet nem találtunk benne. A 3. szondát ettől É-ra, szintén K-Ny-i irányban húztuk.

A gerincen ez a szonda is üresnek bizonyult, viszont a mélyebb részre érve gödörfoltok kezdtek kirajzolódni. A gerinc aljában egy császárkori településrészletre bukkantunk, agyagkitermelő gödrökkel, kutakkal, és sikerült megfogni a települést határoló árkot is.

A Rozsrét bokori úttól Ny-ra, a 8. sz. alatti tanyától D-re október 27-én kezdtük meg a szondázást közvetlenül a tanya kerítése mellett. Ez a szonda K-Ny-i irányú volt, Ny-i végén egy homokkitermelőben végződött. Ebben szintén a tanya hulladékgödreit találtuk meg. A következő szondát ettől D-re, kb. 10 m-re húztuk. Mivel ebben őskori cserepek kerültek elő, itt D-i és K-i irányban rábontottunk, de objektumot nem találtunk. A terület Ny-i végénél húztuk a következő szondát É-D-i irányban, amiben egy szétszántott kemence került elő. Ettől kb. 4 m-re K-re újabb szondát nyitottunk, de objektum nem került elő belőle. Az utolsó szondát a megmaradt terület közepén K-Ny-i irányban húztuk, de itt sem került elő objektum. Mivel azonban leleteket találtunk, azt gondoljuk, hogy itt a késő bronzkori lelőhely mára már elpusztult. 1993-ban Almássy Katalin a homokbányától a 4-es útig szondázta meg a területet, és ő is elszántott, elpusztult késő bronzkori objektumokat talált.

November 3-án a Rozsrét bokori úttól K-re eső területen, a már szondázott résztól É-ra folytattuk a kutatást. A szondát a vasút és a Rozsrét bokori út között K-Ny-i irányban húztuk. Itt már a gerincen elkezdtek az objektumok jelentkezni, és ez folytatódott egészen az útig. A tanyától Ny-ra eső terület szondázását a 4-es út felé végeztük, itt is szórvány kerámia került elő, majd gödrök is jelentkeztek, melyek feltárását tavaszra hagytuk.

L. NAGY MÁRTA – LUKÁCS JÓZSEF

275. Nyíregyháza, Simai úttól északra

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B, Ő, LT, N

2008. szeptemberben régészeti terepbejárást végeztünk a Nyíregyháza – Szélsőbokor – Guszev lakótelep határolta 95 hektáros területen. A területet D-ről a Nyíregyháza–Kálmánháza műút (Simai út), K-ről a nyíregyházi Guszev lakótelep és a Ságvári kertváros házai, É-on napraforgó ültetvények, Ny-on pedig a szélsőbokori családi házak kertvégei határolták. A beépített területeken helyszínelést nem végezhattünk. A terület K-i részén akácerdő húzódik, melyben régészeti jelenséget szintén nem figyeltünk meg. A terepbejárásra alkalmas szántott részeken két lelőhelyet dokumentáltunk.

1. lh.: A Nyíregyháza–Kálmánháza műúttól kb. 200 m-re É-ra, két É-D irányú homokdomb közti mélyebben fekvő területen, mintegy 110×170 m-en terült el, felszínén őskori, kelta és késő népvándorlás kori településekre utaló szórvány leletanyagot gyűjtöttünk.

2. lh.: Az elsőtől kb. 350 m-re É-ra, egy alacsony É-D futású domb K-i oldalán és gerincén jelentkezett. A K-Ny irányú, 110×70 m kiterjedésű lelőhelyen őskori és késő bronzkori településre utaló szórvány leletanyagot gyűjtöttünk.